

Haziran 2018 – June 2018
CİLT / VOLUME 1 SAYI / ISSUE 1 HAZİRAN / JUNE 2018

Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi, 2018, 1 (1)

BAYTEREK Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi

BAYTEREK International Journal of Academic Research

© 2018 BUAAD-BIJAR. Tüm hakları saklıdır.

DergiPark
AKADEMİK

bayterekdersisi@gmail.com

<http://dergipark.gov.tr/buaad>

CİLT 1 SAYI 1 YIL 2018 / VOLUME 1 ISSUE 1 YEAR 2018

BAYTEREK

Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi

International Journal of Academic Research

Cilt: 1 Sayı: 1 Yıl: 2018 / Volume: 1 Issue: 1 Year: 2018

Editör / Editor: **Dr. Onur Alp KAYABAŞI**

Editör Yardımcıları / Assistant Editors: **Mehmet ÖZKAYA, Uğur ÜLGEN**

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Publisher Editor: **Dr. Onur Alp KAYABAŞI**

Redaksiyon / Redaction: **Dr. Onur Alp KAYABAŞI**

Dizgi / Typographic: **Mehmet ÖZKAYA**

Sayfa Tasarımı / Page Design: **Mehmet ÖZKAYA**

Kapak Tasarımı / Cover Design: **Mehmet ÖZKAYA**

İletişim / Contact Person: **Uğur ÜLGEN**

Dizinlenmektedir / Indexed in: **Google Akademik**

Bayterek Dergisi 2018 yılından itibaren yılda iki defa düzenli olarak yayınlanmaktadır.

Journal of Bayterek is published regularly twice a year since 2018.

Yayın Kurulu / Publication Board*

Dr. Gökhan ARI: Düzce Üniversitesi

Dr. Haluk DUMAN: Aksaray Üniversitesi

Dr. İbrahim DİLEK: Gazi Üniversitesi

Dr. Mehmet AKINCI: Aksaray Üniversitesi

Dr. Meryem SAMIRKAŞ KOMŞU: Mersin Üniversitesi

Dr. Mustafa GÖKÇE: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Yunus GÜNİNDİ: Aksaray Üniversitesi

* Liste isme göre alfabetik olarak oluşturulmuştur. / List is created in alphabetical order

Hakem Kurulu / Reviewers*

Dr. Abdullah KÖK

Dr. Abdulluttalip İPEK

Dr. Abdulvahit SOFİZADEH

Dr. Adem SEZER

Dr. Ahmet MERMER

Dr. Alaattin AKÖZ

Dr. Ali YAKICI

Dr. Alpaslan DEMİR

Dr. Atila KARTAL

Dr. Ayhan BIÇAK

Dr. Aynur KOÇAK

Dr. Aysun YEMEN

Dr. Ayşe YÜCEL ÇETİN

Dr. Ayten KİRİŞ AVAROĞULLARI

Dr. Bekir DİREKÇİ

Dr. Betül KERAY DİNÇEL

Dr. Bünyamin TAŞ

Dr. Cihat YILDIRIM

Dr. Dilek CERAN

Dr. Dursun YILDIRIM

Dr. Ekrem ARIKOĞLU

Dr. Eman HAYAJNEH

Dr. Ercan OKTAY

Dr. Eren YÜRÜDÜR

Dr. Erkan SALAN

Dr. Esma ŞİMŞEK

Dr. Eyup AKIN

Dr. Eyüp AKMAN

Dr. Eyüp ŞİMŞEK

Dr. Eyyup YARAS

Dr. Farhod MAKSDOV

Dr. Fatma AÇIK

Dr. Fatma ÖZKAN

Dr. Figen GÜNER DİLEK

Dr. Gökhan ARI

Dr. Gökhan DUMAN

Dr. Gökhan ÖZSOY

Dr. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI

Dr. Gürsoy AKÇA

Dr. Hakan AKDAĞ

Dr. Hakan KOÇ

Dr. Hakan SELDÜZ

Dr. Haktan DEMİRCİOĞLU

Dr. Haluk DUMAN

Dr. Hamza KELEŞ

Dr. Haneen ABUDAYEH

Dr. Hasan IŞIK

Dr. Hatice GEDİK

Dr. Hayati BEŞİRLİ

Dr. Ivan FUKALOV

Dr. İbrahim DİLEK

Dr. İbrahim ERDAL

Dr. İhsan KALENDEROĞLU

Dr. İsa ÖZKAN

Dr. İsmet ÇETİN

Dr. Karjavbay Sartkojauli

Dr. Kenan ARIBAŞ

Dr. Kürşat KURTULGAN

Dr. M. Engin DENİZ

Dr. M. Faruk ÖZÇINAR

Dr. Mahmut YARDIMCIOĞLU

Dr. Mehmet AÇA

Dr. Mehmet AK

Dr. Mehmet AKINCI

Dr. Mehmet ÇERİBAŞ

Dr. Mehmet ÇEVİK

Dr. Mehmet Emre ÇELİK

Dr. Melek ÇOLAK

Dr. Meryem SAMIRKAŞ KOMŞU

Dr. Mohammad Nabi SALİM

Dr. Muammer NURLU

Dr. Muhammed BEZİRCİ

Dr. Muhammed SALMAN

Dr. Muhammed AVAROĞULLARI

Dr. Muhammed BAŞTUĞ

Dr. Mustafa BAŞI

Dr. Mustafa GÖKÇE

Dr. Mustafa KIŞOĞLU

Dr. Mustafa TAHİROĞLU

Dr. Mustafa YILDIZ

Dr. Muvaffak EFLATUN

Dr. N. Tayyibe EKEN

Dr. Necmettin AYGÜN

Dr. Nedim BAKIRCI

Dr. Oğuzhan Serdar

KESİCİOĞLU

Dr. Oman DOĞANAY

Dr. Onur Emre KOCAÖZ

Dr. Osman UYANIK

Dr. Ömer ÖZKAN

Dr. Özgür ÖNDER

Dr. Özgür YILDIZ

Dr. Özlem YURT

Dr. Pap NORBERT

Dr. Petr KUÇERA

Dr. Refik TURAN

Dr. Remzi KILIÇ

Dr. Remzi KUZUOĞLU

Dr. Ruhi İNAN

Dr. Saadetin Yağmur GÖMEÇ

Dr. Savaş KARAGÖZ

Dr. Selahattin AVŞAROĞLU

Dr. Serkan Selim ÜKTEN

Dr. Seyfullah YILDIRIM

Dr. Tahsin YILDIRIM

Dr. Turan AÇIK

Dr. Ünsal Yılmaz YEŞİLDAL

Dr. Veli Savaş YELOK

Dr. Yalçın DİLEKLİ

Dr. Yılmaz YEŞİL

Dr. Yunus CERAN

Dr. Yunus GÜNİNDİ

Dr. Zahra ABOLHASSANİ

Dr. Zekeriya KARADAVUT

Dr. Zelfira ŞÜKÜRÇİYEVA

Dr. Zeliha SEÇKİN

Dr. Zübeyir OVACIK

* Liste isme göre alfabetik olarak oluşturulmuştur. / List is created in alphabetical order

İletişim Bilgileri / Contact Information

İnternet Adresi / web: <http://dergipark.gov.tr/buaad> ve <http://www.bayterek.org>

E-Posta / E-Mail: bayterekdergisi@gmail.com

Telefon / Phone: +90 (382) 288 3437

Belgegeçer / Fax:

Adres/Address: Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Adana Yolu Üzeri E-90 Karayolu 7. Km
68100 Aksaray / TÜRKİYE

Editorial...

Meeting with its readers in the first issue; Bayterek International Journal of Academic Research share review, research and introduction articles of various science fields, especially Social Sciences, Humanities and Administrative Sciences, Educational Sciences and Teacher Training and Philology Core Fields, with open access to the readers in electronic environment. In the first issue, eight articles has been published from various branches of science. Five article in the field of history, the literature 2 article, the political science and the public administration 1 article. We invite scientists in their fields to support our journal and the scientific community with their original articles; hope to meet at our new issue.

Editörden...

İlk sayısıyla okuyucularıyla buluşan BAYTEREK Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi; Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler, Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme ile Filoloji Temel Alanları başta olmak üzere çeşitli bilim alanlarının araştırma, inceleme, derleme ve tanıtma içerikli bilimsel çalışmalarını elektronik ortamda açık erişimle okuyucuları ile paylaşmaktadır. İlk sayısında farklı bilim dallarından sekiz makaleyle yayın hayatına başlamıştır. Tarih alanında beş makale, edebiyat alanında iki makale, siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanında bir makale yer almaktadır. Bilim insanlarını alanlarında özgün makaleleriyle dergimize ve bilim alemine destek vermeye davet ediyoruz; yeni sayımızda buluşmak üzere.

Dr. Onur Alp KAYABAŞI

Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi Editörü | Editor of International Journal of Academic Research

İçindekiler / Contents

	Sayfa / Page
Editörden / Editorial	1-1
Makaleler / Articles	
Emre GÜLER / Osmanlı Hâkimiyeti Döneminde Türk-Macar İktisadi ve Kültürel İlişkileri.....	1-13
Halil Can AKGÜN / Tatar Halk Efsanelerinde Şürelî Tipi Üzerine.....	14-23
Kübra ESEN / Cemil Meriç'in Eserlerinde Medeniyet, Yabancılaşma ve Aydın Kavramlarının Yorumu.....	24-39
Mehtap MÜÇÜK / Sibiryâ Sahası Türk Destanlarında "Ay"la ilgili İnançlar	40-55
Serap İLKHAN / II. Meşrutiyet Döneminde Türk Kadını.....	56-76
Sinan KURT / İslam Kaynaklarına Göre XIV. Yüzyıla Kadar Türkler.....	77-93
İsmail YILDIZ / Tarihte Belge Kullanımında Gerçekçilik ve Talat Paşa'nın Telgrafı Meselesi Örneği.....	94-104
Alisher OCHİLOV / Jewelry Traditions As A Source of Study on The History of Bukhara.....	105-116

OSMANLI HÂKİMİYETİ DÖNEMİNDE TÜRK-MACAR İKTİSADİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ (Economic And Cultural Relations of Turkish-Hungarians in The Ottoman Constitution Period)

Emre GÜLER¹

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi
Article History

ÖZ

Türkler'in ve Macarların ilk kökenleri araştırmalara göre Asya'ya dayanmaktadır. İlk Türk, Macar ilişkileri Asya'da doğmuştur. Asya kökenli Türk-Macar kültür ilişkileri derin bir tarihe sahiptir. Bu ilişkilerin başlangıcı elde edilen kaynaklar neticesinde tarihin derinliklerine dayandığı söylenebilir. Osmanlı devleti hâkimiyet yönünü batıya çevirmesiyle, ilişkileri uzun ve geleneksel bir dostluğa sahip olan Türkler ve Macarlar karşı karşıya gelmişlerdir. Kanuni Sultan Süleyman'ın 1526 yılındaki Mohaç Zaferi ile Macaristan Osmanlı hâkimiyeti altına girmiş, yaklaşık 200 yıl süren bu süreç, iki ülke arasındaki ilişkilerin en yoğun olduğu dönem olmuştur. 1526 tarihinde Osmanlı Devleti ile Macar Krallığı arasında meydana gelen Mohaç Savaşı sonucunda Ortaçağ Macar Krallığı tarihten silinmiştir. Bundan sonraki dönemde Macar topraklarında; Osmanlı Macaristan'ı, Habsburg Macaristan'ı ve Osmanlı Devleti'ne tabi vasal bir Voyvodalık olan Erdel olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. 1526 ile 1686 yılları arasındaki Osmanlı hâkimiyeti döneminde Macarların Türkler'den birçok konuda etkilenmesine yol açmıştır. Bu makalede yaklaşık iki yüz yıl süren Osmanlı hâkimiyeti sürecinde iki devlet arasında gelişen iktisadi ve kültürel ilişkilere ağırlıklı yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk; Macar; Mohaç Savaşı; Kültür; Osmanlı Devleti.

© 2018 BUAAD-BIJAR. Tüm hakları saklıdır

*Extended Abstract (English)

Summary

The origins of the Turks and the Hungarians are based on Asia according to their research. The first Turkish, Hungarian associates were born in Asia. The Asian-Turkish-Hungarian cultural associations have a deep history. It can be said that these relations are based on the depths of history in terms of the resources that are obtained from the beginning. Its first indirect roots are based on Ural-Altai time. Cultural, political, social and economic closeness to the Turks of the Hungarians and the Hungarians of the Turks emerged throughout their history in the context of relations dating back to ancient times. Long-standing relationships have long been shaped by the Hungarians' inner life with the Turks and their influence on each other and their unique cultures brought to the Carpathian Basin, followed by a long association with the Turks in 16th century coming to Hungary.

According to the general idea in Europe, the Ottoman Empire implements a devastating policy when it dominates the territory of Hungary. As a matter of fact, this is the opposite of what happened. The Hungarian historian Sándor Takáts has argued that in Hungary, Hungary, the Turks are drawing a constructive role during the reign of Hungary in Hungary. The Hungarians were able to protect their identity during the period when they were under Ottoman rule. In this process, the Turks were untouchable and respectful of Hungarian language and cultural values.

In the period, which began in 1526, contacts with the Hungarians were initially political, although in later periods the interaction began to appear in a variety of areas. In the interaction during the Ottoman domination, great interactions are seen in many areas, with the words being passed from Hungarian to Turkish, from the first level multiplier case to clothes, jewelry from weapons production, architecture from the handicrafts, musical instruments, literature and horticulture. Because more than one third of the country was

¹ Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, guleremre52@gmail.com.

under the control of the Ottoman State, and in addition, the outlook of the cities remained unchanged. Today, those images are left from the depths of history except for dome-like minarets, but the paintings and engravings of that period are evidence under the witness of this phenomenon.

Hungarians and Turks, who are sometimes voluntarily and sometimes together, have shown examples of solidarity and solidarity with each other in every way. As a result of these solidarity and assistance processes, there are clear common features between Turkish, Hungarian cultures and folk music. These common features and similarities maintain and maintain their effectiveness, existence and vitality for centuries. This is very surprising for those who know the common cultural background of the two nations.

With the Ottoman State stepping into Hungary, there have been radical changes in every area of Hungary, from everyday life to social life and economic life. With the advent of the Ottoman Empire in the Balkans, vitality and efficiency dominated economic life. New economic centers have been formed and the increase in production has come to fruition. There are many historical documents about the relations between the officers and soldiers of the turnout, the pasha in the Buddha and the Hungarian beacons. Both the Hungarians and the Turks have shown great interest in the new merchandise coming and going in the regions where they lived in their respective regions. Turkish weapons, leather goods, spices, flowers and musical instruments were among the most sought after items among the Hungarians. In addition, western fabrics, weapons, tools and glassware are less famous.

During the Ottoman domination, interactions in the food culture were made. Apart from the dishes with tarhana, corn, pepper stuff, leaf wrapper, menemen and crushed vegetable dishes, drinking habits of coffee are strictly taken from Turks. Hungarian housewives, trays, shepherds and soldiers learned to use baklava from the Turks. Again, the Turks were the ones who adopted the realities of Hungarian nobility such as ebony and finca. They do not drink coffee after meals, and then they even owe to the Turks the pleasure of smoking tobacco.

During the Ottoman rule, too many architectural works were built on the territory of Hungary. The mosque, madrasah, han, hamam, tomb, tekke, hot stone and castle buildings belonging to the architecture of Hungary during the Ottoman domination in the various publications are about 750 distinguished monuments. Turks in Hungary during the Ottoman administration were satisfied with the proper management of the Ottoman Empire. However, no compulsion has been seen in the Hungarian territory for the religion of Islam against the Hungarians. In spite of the material and moral superiority that the state religion recognizes to the Muslims, the religionists did not vocalize the hermits belonging to other religions in their own lives, but rather enjoyed the same life.

There has been a growing literature of war between Hungarians and Turks living together for many years. The literary kinship formed with cultural products such as "poetry, penance, music ..." preserves its vibrancy even today. "He wanted to make a comparison between Hungarian poetry and violinists and readers of any nation, but he lived with us, spent time between us, we need to choose a nation. At the same time, such a nation was a Turkish nation, our relatives, our invaders, our friends and our enemies.

It is very important to know the various relations between Ottoman and Hungarian such as agriculture, livestock, commerce, handicrafts, art works, religion, literary and music, and how the relations are going on and changing. During the period of Ottoman domination between 1526 and 1686, Hungarians were influenced by Turks on many subjects. In this study, the interaction of the cultural and economic structure of the Ottoman State and the change it has undergone have been tried to be explained.

Keywords: Turkish; Hungarian; mohaç war; culture; Ottoman State.

GİRİŞ

Türkler'in ve Macarların ilk kökenleri araştırmalara göre Asya'ya dayanmaktadır. İlk Türk, Macar ilişkileri Asya'da doğmuştur. Asya kökenli Türk-Macar kültür ilişkileri derin bir tarihe sahiptir. Bu ilişkilerin başlangıcı elde edilen kaynaklar neticesinde tarihin derinliklerine dayandığı söylenebilir. İlk dolaylı kökleri Ural-Altay zamanına dayanır. Eski dönemlere kadar uzanan ilişkiler çerçevesinde tarihleri boyunca Macarların Türklere, Türklerin Macarlara kültürel, siyasal, toplumsal bir yakınlığı ortaya çıkmıştır. Bu yakınlık öyle boyutlar kazanmıştır ki sık sık 'Türk-Macar akrabalığından' söz edilmiştir (Baştav 2001:59). Hatta bu bağlamda

Avrupa Hunların, Macarların ortak atası olduğu görüşü etkin bir kabul görür (Öztürk 2002:85).

1526 yılında başlayan Osmanlı döneminde Macarlarla temaslar ilk başlarda her ne kadar siyasi içerikli olsa da daha sonraki dönemlerde etkileşim çok çeşitli alanlarda görülmeye başlamıştır. Osmanlı hâkimiyeti boyunca gerçekleşen etkileşimde, ilk göze çarpan olgu Türkçe'den Macarca'ya geçen kelimeler (Eren 1988) olmakla birlikte, giyim-kuşamdan yemeklere, silah yapımından kuyumculuğa, el sanatlarından mimariye, müzik aletlerinden edebiyata birçok alanda büyük etkileşim görülmektedir (Sandor 1970:327). Çünkü ülkenin üçte birinden daha büyük bölümü Türk yönetimindeydi, bunlara ilave olarak yine kentlerin dış görünümü de değişmeye yüz tutmuştu. Bugün o görüntüler kubbe minare benzeri yapılar dışında tarihin derinliklerinden kalmış olsa da o dönemin resim ve gravürleri bu olayın tanığı olarak elimizin altında kanıttır (Nyggy 2004:213).

Kimi zaman gönüllü kimi zaman da zorunlu olarak bir arada kalan Macarlar ve Türkler her şekilde birbirleriyle dayanışma ve yardımlaşma örneği göstermişlerdir. Bu dayanışma ve yardımlaşma süreçlerin sonucunda Türkçe, Macar kültürleri ve halk müzikleri arasında belirgin ortak özellikler görülmektedir. Bu ortak özellikler ve benzerlikler etkinliğini, varlığını ve canlılığını yüz yıllardır korur ve sürdürür, belli eder. Bu durum iki ulusun ortak kültürel geçmişini bilenler için ise son derece şaşırtıcıdır (Uçan 2005).

Avrupa'daki genel düşünceye göre Osmanlı İmparatorluğu, Macaristan topraklarına hakim olduğu dönemde yıkıcı bir politika uygulamıştır. Nitekim bunun tam tersini düşünenlerde olmuştur. Macar tarihçisi Sándor Takáts ortaya koyduğu *Macaristan'da Türk Âleminden Çizgiler (Rajzok a Török Világbol)* adlı eserinde Türklerin Macaristan'daki egemenliği boyunca yapıcı bir rol üstlendiğini ileri sürmüştür (Sandor 1970). Macarlar, Türk hâkimiyeti altında oldukları dönemde öz kimliklerini koruyabilmiştir. Bu süreçte Türkler, Macarların dillerine ve kültürel değerlerine dokunmamış ve saygı göstermiştir (Namal 1981:1223). Macarlar ve Türkler arasındaki ilişkiler sonucunda mimari, bahçecilik, deri işlemeciliği, süsleme sanatları, bakırcılık, çömlekçilik ve müzik ile edebiyat alanlarında etkileşim meydana gelmiş, pek çok Türk unsuru kendini kabul ettirmiştir (Nyiri 1990:9). Uzun dönemden beri süre gelen köklü ilişkiler, Macarların Türklerle iç içe yaşamaları ve birbirlerini etkilemeleri ile Karpat Havzası'na getirdikleri özgün kültürleri ile şekillenmiş, daha sonra Türklerin 16. yüzyılda Macaristan'a gelmesiyle uzun süren bir birliktelik halinde devam etmiştir.

Türklerin Macaristan'a adım atmasıyla birlikte Macaristan'da gündelik yaşamdan, toplumsal yaşama ve ekonomik yaşama kadar her alanda köklü değişimler yaşanmıştır. Osmanlı imparatorluğunun Balkanlar'a gelişiyle birlikte ekonomik hayatta canlılık ve verimlilik hâkim olmuştur. Yeni ekonomik merkezler oluşmuş, üretim artışı meydana gelmiş buna paralel olarak ticaret canlanmıştır (Namal 2010:9). Bu döneme ait serhatlardaki subaylar ve askerler, Buda'daki paşalar ve Macar beyleri arasındaki ilişkileri konu alan birçok tarihi vesikaya rastlanmıştır. Hem Macarlar hem de Türkler karşılıklı olarak kendi yaşadıkları bölgelerinde olup bitenlere, oralara gelen yeni ticaret eşyalarına büyük bir ilgi göstermişlerdir. Türk silahları, deri eşyalar, baharatlar, çiçekler ve müzik aletleri Macarlar arasında özellikle aranan maddeler arasında gelmiştir. Ayrıca batı kumaşlarının, silahların, aletlerin ve cam eşyalarının da şöhreti az değildir (Hazai 1963:11).

1. TARIM VE HAYVANCILIK

Osmanlı hâkimiyeti altında Türkler ve Macarlar arasında tarım ve hayvancılık alanında da etkileşim yaşanmıştır. Osmanlı topraklarından getirilen buğday, pirinç, zeytinyağı, kuru yemiş, tuzlanmış balık, şarap, baharat ve kahve gibi malların büyük bölümü kalelerde ve şehirlerde ikamet eden Osmanlı askerleri ve memurları tarafından, yine Osmanlı Devleti'nden getirilen pamuklu kumaşlarla halılar ve Rumeli kilimleri yerel halk tarafından kullanılmıştır (Bilge 2010). Şarap üretiminde kullanılan kırmızı şarap veren üzüm türleri, kuru üzüm ve pekmez genel olarak kullanımı yaygınlaşmıştır. Yine bu dönemde Macaristan'a gelen keyif verici bitkinin ürünü olan tütün Macarca da *dohany* olarak bilinmektedir. Daha sağlıklı nebatlardan kayısı 17. yüzyılın ilk yarısından itibaren bir armut cinsi olan "*karmany/karman*" (yani Karaman) armudu da Macaristan'a girmiştir. Bunların yanında birçok bitki, baharat ve çiçek cinsi de yine Osmanlı döneminde Macaristan'a getirilmiştir. Ancak adları Macarca'ya aktarılmamıştır. Bunları tanımlamak için bir Macar kelimesi önüne *Türk* sıfatı eklenmiştir. Böylelikle mısır kimi bölgelerde *Türk buğdayı*, bir çeşit bezelye (nohut) *Türk bezelyesi*, bir çeşit fındık *Türk fındığı* şeklinde adlandırılmıştır (David 2002:94-95).

Bahçe kültürüne düşkün olan Macar soyluları Türklerden gördükleri lale, sümbül, karanfil, fındık, dikmeyi; dahası bahçıvan getirtip onlardan yararlanmayı da ihmal etmemişlerdir. Bunların yanında çiçeklerin arasında karpuz dahi ekmişlerdir. Bu dönemde Budin'deki Türk Paşaları tanıdıkları Macarlara çiçek kökleri yollamıştır. Bahçecilik alanındaki Türk-Macar temasları Macaristan tarımı için çok iyi sonuçlar doğurmuştur. Böylece Macaristan, meyve ağaçları ve çiçek bakımından doğu ile batı arasında aracılık etmiştir. 16. ve

17. yüzyılda Macaristan’da Türklerle Macarların en sevilen bayramlarından biri bostan bozumu olmuştur (Takats 1970:328). Macarlar, Türk kavimleri ile olan uzun yaşam sonunda, birlikte yaşadıkları kavimler gibi, muharip, devlet kurmaya ehil, tarımla uğrasan bir kavim haline gelmiştir (Baştav 2001:4). Osmanlı döneminde Macaristan’daki tahrir defterlerindeki kayıtlara bakılacak olursa Osmanlı toplumundaki ekonomik hayatın temelini tarım, tarımsal ürünler ve hayvancılığın teşkil ettiği görülmektedir. Başlıca ekonomik faaliyetler: dış pazarlara yönelik büyükbaş hayvan, tahıl ve şarap üretimi, yerel pazarlara yönelik küçük ölçüde ticaret olarak adlandırılacak yiyecek malzemeleri, zanaat mamulleri imalatı, maden işletmeciliği ve tuz üretimidir (Kahraman 2010:16).

Türkler ile Macarlar arasındaki hayvancılık ve hayvan yetiştirme alanındaki ilişkiler de tarihin ilk dönemlerinden itibaren görülmektedir. Macarlar hayvan yetiştirmeyi avcılık ve balıkçılık yapmayı Türklerden öğrenmiştir. Macarcaya Türkçeden geçen hayvan yetiştirme ile ilgili kelimelerde bunu doğrulamaktadır (Baştav 2001:61). 16. yüzyıl Macar balık avcılığı ve balık yetiştiriciliğinin altın çağı olmuştur. Balığı Türklerde sevdiklerinden balık avcılığıyla ilgili Macar adetlerini ve balık yetiştiriciliğini de öğrenmişlerdir. Ayrıca Osmanlı egemenliği altında Macaristan’da Türklere has bir çalışma sahası olan sahtiyan (keçi derisi-chagrin) dericiliği de gelişmiştir. Öyle ki Osmanlı dericiliği, bu Türk sahtiyanı ile birlikte Türk tezyini sanat alanlarında başlıca bıçak ve kılıç kınlarında ve ciltçilikte kullanılan derilere mahsus süs sanatına katılmak için kendine Avrupa’ya bir giriş yolu bulmuştur. Macaristan’daki Bibliotheca Korvina’nın ciltleri İslami Rönesans ciltçiliğinin en iyi ve en eski örnekleridir (Glück 1970:119).

2. TİCARET

Türklerin Macaristan topraklarına girmesiyle birlikte askerlerin hemen ardından tüccarlar ve zanaatkârlar fethedilen yerlere yerleştirilmişlerdir. Bu kişilerin aracılığıyla o zamana kadar bilinmeyen sayısız Doğu ticaret eşyası Budin, Pécs, Siklós, Székesfehérvár ve diğer büyük şehirlerin piyasasında görünmeye başladı. Bazı esnaf grupları eski yurdundan bilip öğrendiği ve kullandığı formları buraya getirdi ve buralarda uygulamaya başladı. Çömlekçiler ve bakır ustaları şehre yeni bir görünüm kazandırdı. Osmanlı hâkimiyeti döneminde birçok yeni zanaat dalı Macaristan topraklarına yerleşti. Eskiden bilinen şekillerin üzerine teknolojik unsurların da yerleşmesiyle zanaat dallarının gelişmesi sağlandı. Bu yeni teknoloji özellikle dericilik ve bakırcılık alanında kendini hissettirmiştir. Böylece Türk egemenliğindeki şehirlerin yapısal,

ekonomik ve toplumsal hayatı sadece değişmekle kalmamış, şehrin çehresi de kayda değer oranda gelişme sağlamıştır (Bilge 2010:96-98).

Osmanlı döneminde Macaristan'da önemli ticari ürünlerin başında tuz gelmiştir. İnsanların beslenmesi ve dericilikte kullanılan temel bir ihtiyaç maddesi olan tuzun üretimi ve ticareti önemlidir. Tuzun üretimi ve dağıtım, mahalli yöneticiler, emîn ve âmiller tarafından kontrol edilirdi. Tuzlular civarında yaşayan halkın bir kısmı tuzcu olarak görevlendirilmiştir. Bu görevi ifa eden kişiler yaptıkları hizmet karşılığında tekalif-i örfiye ve avarız-ı divaniyeden gibi vergilerden muaf tutmuşlardır. Ayrıca Budin beylerbeyi tuz tüccarlarını himaye etmekle görevlendirilmiştir. Tuzun büyük bölümü, gümrük iskelelerinde toptan olarak tüccarlara, diğer bölümü şehir ve kasabalardaki satış noktalarına ve tüketiciye satılırdı. Ayrıca Segedin, Solnok, Lipova gibi şehirlerde tuz satışı yapılan pazarlara rastlamak mümkündür. Macaristan'da üretilen ürünlerle, Osmanlı tebaası Rác, Rum, Ermeni ve Dubrovnikli tüccarların Osmanlı topraklarından getirdiği ve Türk malları denilen ürünler çeşitli yerlerde kurulan pazar ve panayır yerlerinde, şehir ve kasabalarda bulunan çarşı ve dükkânlarda yapılan ticarete konu olmuştur ve devlet kontrolü altında vergilendirilmiştir. Kalelerde görevlendirilen girişimci yeniçeriler ve diğer sınıflardan askerler ticaret alanında faaliyet göstermişlerdir (Bilge 2010:96-98).

Bu dönemde Macaristan'da Tuna, Tisa, Sava ve Drava nehirleri yoluyla tahıl, pirinç, sebze, taze ve kuru meyve, zeytinyağı, şarap, tuz, baharat, çeşitli kumaşlar, giyecek, kürkler, mutfak eşyaları, ev aletleri, deri ve deri ürünleri, tütün ve kahve taşınmıştır. Tahıl, pirinç, zeytinyağı, şarap gibi kolay taşınabilen ürünlerin taşınması ne kadar kolay olsa da hacimli malların taşıma maliyeti yüksek olduğundan arabalarla ya da yük hayvanlarıyla taşınmasına özen gösterilmiştir. Şehirlerde iktisadi hayatı, özellikle loncalar tarafından kontrol edilen, askerlerle yerel ya da bölgesel pazarın ihtiyaç duyduğu malları üretip satan zanaatkârlar ve esnaf oluşturmıştır (Fekete 2010:99-100).

Macaristanın tarımsal ve hayvansal ürünleri Osmanlı saraylarının, Edirne, İstanbul, Selanik ve Bursa gibi kalabalık kentlerin ve ordunun ihtiyaçlarını karşılamıştır (İnalçık, 1994; 256). Örneğin merkezi kentlerin et ihtiyacı Eflak ve Boğdan prensliklerinden, balık ihtiyacının önemli bir bölümü de Tuna nehrinden karşılanmıştır. Ayrıca Eflak ve Boğdan'dan bol miktarda tahıl ürünleri ve bal getirtilmiştir (Beldiceanu, 1995; 153).

3. EL SANATLARI VE SANAT ESERLERİ

Osmanlı hakimiyeti boyunca yemek kültüründeki etkileşimlerde bulunulmuştur. Tarhana, mısır, biber dolması, yaprak sarması, menemen ve ezme türü sebze yemekleri dışında kahve içme alışkanlığı da kesinlikle Türkler'den alınmıştır. Macar ev kadınları tepsi, çoban ve askerler bakraç kullanmayı da Türkler'den öğrenmişlerdir. Yine Macar soylulara ibrik ve finca gibi geçeri benimsetenler Türkler'dir. Yemekten sonra kahve içmeyi, bunun ardından da tütün tütürme zevkini dahi Türkler'e borçlulardır (David 2002:291-293).

Nakışlar ve el işlemleriyle ilgili olarak da iki gruptan söz edilebilir. Osmanlı sarayı el işlemlerinde özellikle Esterhazy hazinesi diye bilinen koleksiyondan seçkin örnekler vardır. Farklı yollarla bu önemli asilzade ailesinin eline geçen çadır, raht ve başka eşyalar daha sonra Budapeşte Tatbiki Sanatlar Müzesi'ne getirilmiştir. Nakışların daha kolay yapılan türleri Calvin mezhebine bağlı Protestan kiliselerinde süs eşyası olarak kullanılmıştır veya motifleri esas alınarak bazı bölgelerde kopya edilmiştir. Belgelerde ayrıca bazı asilzadelerin el işlemlerini yapan Türk kadınlarına yer verilmiştir (David 2002:292).

Macar zanaatıyla süsleme ve tatbiki sanatları da o dönemde açık bir şekilde Türklerden etkilenmiştir. Örneğin Türk tarz ve biçiminde çömlek yapıp süsleme hemen hemen günümüze kadar sürmüştür. Özellikle Erdel'de Macar oymacılığı Türkleşmenin ötesinde, onlardan teknik bakımdan çok şey almıştır. Erdel için Anadolu'da dokutturulmuş halılar, sonradan "Erdel halısı" diye anılmıştır (French 1994).

Halılar ve kilimler başta olmak üzere 17. yüzyılda Luther mezhebine bağlı Protestan kiliselerinde yaygın olarak duvarlara asılarak yaygın şekilde kullanılmıştır. Budapeşte Tatbiki Sanatlar Müzesinde değerli Gördes, Uşak ve ladik halılarından zamanla dünya çapında değerli bir koleksiyon oluşturulmuştur.. Bu cins halıların taklitlerinin üretilmesine çok daha geç, yani Avrupa da İran halılarının moda olmasının ardından başlamıştır. Kilimlerdeki motifler ise ülkenin güneyindeki halk dokumalarında ve oralarda imal edilen "Torontal" halılarında daha önceki dönemlerden itibaren yansıtılmaktadır Macaristan'daki kılıç, topuz ve tüfek türleri arasında şekil, süsleme motifleri açısından Osmanlı türdeşlerine çok benzemektedir. Çanak çömlekçilikte Macar halk sanatçıları süsleme motiflerinin bazılarını kullanmışlardır. Erdel Prenslерinin siparişi üzerine 17. yüzyılda belirli miktarda Osmanlı çinilerinden mal gelmiştir. Bunlardan 1. György Rakoczi tarafından Macaristan toprağında bulunan Sarospatak kalesi için getirilen özel motifli çinilerin kalıntıları en iyi bilinen ve en güzel kalıntılardır (David 2002:293).

Osmanlı hakimiyeti döneminde Macaristan topraklarında çok fazla mimari eser inşa edilmiştir. Çeşitli yayınlardan görüldüğü üzere Osmanlı hakimiyeti sürecinde Macaristan'ın mimarisine ait cami, medrese, han, hamam, türbe, tekke, ılıca ve kale yapıları yaklaşık 750 seçkin eser dolaylarındadır (David 2002:291-294).

Egemenlik sürecinde din ile ilgili mimari; cami, türbe, imaret gibi hayır eserleri daha zarif ve önemli görülmektedir. Bu eserlerin ortaya çıkarılması sırasında bunlara ait planların hazırlanmasında, binanın kullanılacağı hizmete göre yapılış tarzında, baştan sonra Türk-İslam kültürüyle yetişmiş bir sorumlunun yer alması gerekmektedir. Yapılan dini mimari eserlerin çoğu egemenliğin ilk on yılından yapılmış olup bunlar dini gayretlerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Fekete 2010:42).

16. yüzyıl yapılan Gazi Kasım Paşa camii kare planlı hariminin üzeri kubbe kaplı ve üç gözlü son cemaat yerine sahip olan bir Türk mimarisidir. Bir başka değerli eser yine 16. yüzyılda inşa edilmiş yanında Mevlevi tekkesi bulunan Yakovalı Hasan Paşa camii'dir. Sekizgen planlı olup kubbe ile örtülü olan , taş- tuğla duvarlarını yüzeysel sivri kemerler hareketlendiren İdris Baba Türbesi Osmanlıdan kalan önemli mimari eserler arasında yer almaktadır. Diktörgen planlı ve çatı örtülü bir camii olan, Sigetvar Sultan Süleyman Camii, Sigetvar Kalesi içinde 1566 yılından sonra inşa edilmiştir. Yapının kuzey ve batı taraflarını muhtemelen ahşap direkli bir revak çevirmektedir. Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde yapının yüksek olduğu ve minaresinin yıkık halde olduğundan bahsetmektedir. Aynı asrın eserleri arasında Sigetvar Ali Paşa Camii, kubbeli kare bir harim ve üç bölümlü son cemaat yerinden oluşmuş ve tuğla ile inşa edilmiş mimari yapıdır. Daha sonra şehrin en büyük ve kurşun kaplı kubbesine sahip olan camiye 18. yüzyıl'da barok ekler yapılmıştır. Eğri'de Ked Huda Hamza Bey Mescidi Minaresi önemli kalıntılardan birisidir (David 2002:291-294).

Budin'de Türk mühendisler tarafından yapılan ve uzun süre sınır güvenliğinde kullanılmış büyü taş kaleler, Osmanlı Devletinden geriye kalan eserler arasında yer almaktadır. Aradan geçen zamana ve bütün tahribatlara rağmen Türk mühendislerinin planlarına göre inşa edilmiş sur kalıntılarına, yazılı taşlara, kule ve tabyalara rastlanmaktadır (Fekete 2010:42).

Günümüze yalnız minaresi ulaşan bir başka yapı Erd'de Hamza Bey Palankası Camii, enine dikdörtgen planlı muhtemelen ahşap bir yapıdır.. Kesme Taştan minaresi on iki kenarlıdır. Peçuy'un otuz kilometre kadar güneyinde bulunan Şikloş'taki Malkoç Bey Camii (16 yüzyıl) klasik kubbeli küçük bir mescit olup son zamanlarda tamir edilerek ibadete açılmıştır. Gülbaba

Türbesi 1543 -1548 yılları arasında yapılmış, kesme taştan kubbeli bir yapıdır. Horoz Kapısı Ilıcası'nın (Kral Hamamı) sıcaklık kısmı sekiz kemerin taşıdığı bir kubbe ile örtülmüştür (David 2002:292).

4. DİNİ İLİŞKİLER:

Osmanlı idaresi sırasında Macaristanda bulunan Türkler Osmanlı Devletinin, islama uygun yönetiminden memnun olmuşlardır. Ancak Macar topraklarında Macarlara karşı İslam dinine geçme hususunda bir zorlama görülmemiştir. Dönemin din alimleri devletin müslümanlara tanıdığı maddi ve manevi üstünlüklere rağmen başka dinlere mensup macarları kendi içlerinde yaşamaya ses çıkarmayıp, aksine aynı yerde yaşamalarını hoş görmüşlerdir (Fekete 2010:73).

16. yüzyılın ikinci yarısında Ortaçağ Macaristan'ı topraklarına 50 bin dolaylarında müslüman sevk edildi. Bunlar daha çok vergi toplama ve askeri hareket haricinde kalelere kapandıkları için yerlilerle olan etkileşimleri bir hayli kısıtlı idi. 17. yüzyıl döneminde sivil unsurun sayısında artış görüldü ve bunun neticesinde ilişkiler daha da artmıştır. Osmanlı son zamanında müslümanların büyük çoğunluğu en yakın merkeze taşınmak için memleketi terketti, geriye kalan azınlık kesimin tamamı hristiyan olmuştur (David 2002:291-292).

Almanya'da gelişmekte olan Protestan harekete karşı Habsburg yönetimi karşı çıkmıştır. Ancak Osmanlı Devletinin Macaristan'a doğru ilerlemesi Habsburglar'ın çözmesi gereken önemli bir sorundu. Habsburg'lar Osmanlılar'a karşı kendilerinden yardım istemişler fakat başta Protestan prensler Katolik Habsburglar'ı güçlendireceğini düşündükleri için bu isteği reddetmişlerdir. Fakat daha sonra imparatorun Osmanlılar'a karşı destek verilmesi talebi Protestan prensler için Protestanlığın yayılması açısından büyük bir fırsata dönüştürülmüştür. Bu sürecin sonunda Augsburg din barışıyla (1555) Protestanlık Habsburg hânedanlığı tarafından tanınan resmî hristiyan mezhebi olmayı başarmıştır (Olgun, 2007:534)

Osmanlı Sarayı, 16. yüzyılın daha en başında Martin Luther'in Protestan hareketlerinin kendi stratejisi açısından önemini kavramış ve izlemeye almıştı. Zira onun başlattığı bu hareket Hristiyan dünyasının bölünmesi ve zayıflaması anlamına geliyordu. Dönemin Osmanlı Padişahı Kanuni Sultan Süleyman, Martin Luther ile ilişki kurmak ve desteklemek arzusundaydı. Çünkü Protestanlık, o dönemde en çok Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu sınırları içinde taraftar bularak yayılıyordu. Öte yandan Protestanlık, Osmanlıların egemen olduğu bölgelerde himaye görüyor ve büyük hızla yayılıyordu. Müslümanların Protestanlar'a doğrudan askerî bir

desteğinden söz edilememekle birlikte Avrupa'da reform hareketinin gelişip yayılmasında dolaylı da olsa Osmanlı Devletinin bir katkısının olduğu söylenebilir.

5. EDEBİYAT VE MÜZİK İLİŞKİLERİ:

Osmanlı-Macar ilişkilerinde çoğu alanda olduğu gibi edebiyat alanında da etkileşimler gerçekleşmiştir. Bu açıdan 16. yüzyılın en büyük Macar şairi Balint Balassi en seçkin örnektir. Türkçe'yi de bildiği varsayılan Balassi'nin serhat aşıklarından bazı şarkılar duymuş olmalıdır, çünkü Macarca yazılan iki şiirin hangi Osmanlı melodisine veya güftesine dayanarak söylenmesi gerektiğini açık bir şekilde belirtmiştir. Bunun yanında *Macarca'ya Çevrilen birkaç Türk Beyt* başlığı altında 9 parça topladı. Yakın zamanda Balassi'nin kullandığı şarkı ve beyitlerin Türkçe olan asıllarından 4'ü tespit edilmiştir. Ahmet Bican'ın Envarü'l-Aşikin eseri Macarca'ya çevrilen en kıymetli Osmanlı eseridir. Çeviri, Erdel Prensi Gabor Bethlen'in tercümanı ve katibi Janos Hazi tarafından 1624 yılında hazırlanarak 2 yıl sonra Kassa şehrinde bastırılmıştır (David 2002:291-293).

Osmanlı sultanlarıyla Budin paşaları, Budin beyleri ve Avusturya hükümdarlarıyla zaman zaman Macarca yazılarak Macar diline önem vermişlerdir ve ona siyaset dili niteliği kazandırmışlardır. Budin sarayında çalıştırılan Macar kâtipler yalnız mektup ve ferman yazmamışlar, Türkçe destan ve şiirlerini de Macarca'ya çevirmişlerdir (Nyrg 2004:213). Macarların en önemli epik şairi Miklós Zrínyi'nin, 1561 yılında basılan *Zigetvar Tehlikesi adlı eposu*, Zigetvar kalesinin Osmanlı Devleti tarafından nasıl fethedildiği ve aynı zamanda şairin büyük dedesi olan kale komutanının cesur savaşlarına yer vermiştir (Zrínyi 1995).

Uzun süre kültürel etkileşim içinde bulunan Türkler ve Macarlar, evrensel bir dil olan müzikte de birbirlerinden etkilenmiş ve yaşayış tarzlarını müziğe aksettirmişlerdir. Asya kökenli bu iki toplum, Doğudan Batıya göç etmişler ve uzun yıllar süren bir birliktelik yaşamışlardır. Avrupa müzik kültüründen etkilene bu iki toplum; Doğu-Batı ve Kuzey-Güney müzik kültürleri arasında bir köprü, merkez görevi üstlenmişlerdir. Macar edebiyatında, Türklere ilk kez "tarihsel şarkılarda" yer verildiği görülmüştür. 16. ve 17. yüzyılda epik şiirler arasında yer alan bu şarkılar, gezgin şairler ve ya Latin kültürüne sahip kimselerce lavta (citera) eşliğinde çalınıp söylenmiştir. Bu şairler olayın geçtiği yerde halkla konuşur, savaşa katılmış askerleri dinler sonra bunu manzum hikâye haline getirirlerdi (Yıldırım, 1987: 459).

Uzun yıllar birlikte savaşan Macarlar ve Türkler arasında gelişen bir savaş edebiyatı oluşmuştur. "Şiir, menkıbe, müzik..." gibi kültürel ürünlerle oluşturulan edebi akrabalık bugün

bile canlılığını korumaktadır. "Macar saz şairleri ve kemancıları ile herhangi bir milletin okuyucuları arasında bir kıyaslama yapmak istersek, ancak bizimle birlikte yaşamış, aramızda düşüp kalkmış ve böylece hayatımızın safhalarına tesir yapmış bir millet seçmemiz gerekir. Böyle bir millet ise aynı zamanda akrabamız, istilacımız, dostumuz ve düşmanımız olan Türk milletiydi" (Takats, 1999: 217).

Müziğin heyecanlandırıcı, coşkuyu dile getiren işlevselliğinden yararlanan uluslar, müziği savaş meydanlarında halkın ortak milli duygusunun dile getirilişi olarak görülmüştür. "Türk tarihçi Peçevi'ye göre, Ostorgam'un Muhasarası sırasında hafızlar savaşçıları heyecana getirmek kahramanlık destanları ve türküler okumuşlar, harp ve lavta çalmışlardır. Peçevi, Macaristan'ın uç kalelerinde Eğri savaşçıları üzerine söylenmiş: 'Yoktur sizinle viremiz/Eğrili gidi Eğrili!' nakaratlı bir türkünün öteden beri ağızlarda dolaştığını ifade etmektedir." (Takats, 1999: 220). Osmanlı ordusunun önemli bir destek gücünü oluşturan sazlar ve çalınan parçalar yabancı olmakla beraber zamanla bazı etkileşimler meydana geldi. Macarcada "Türk düdüğü" denilen zurna bu tesirin en önemli örneğidir (David 2002:292).

SONUÇ

Türk ve Macar halklarının ilişkileri çok uzun ve geleneksel bir dostluğa dayanmaktadır. 16. yüzyılın ikinci çeyreğinde başlayan Osmanlı-Avusturya ilişkileri, 17. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir. Bu uzun zaman içerisinde iki devlet arasındaki münasebetler, tarım, hayvancılık, ticaret, el sanatları, sanat eserler, dini ilişkiler, edebiyat, müzik gibi çeşitli alanlarda kendini göstermiştir. Genel olarak bakıldığında, Osmanlı Devleti ile Macaristan Devleti arasındaki münasebetlerde, ilişkilerin yoğun olduğu 1526 tarihli Mohaç Meydan Savaşı'ndan 1686 yılları arasında dönem göze çarpmaktadır. Osmanlı-Macaristan arasındaki bu ilişkilerinin bilinmesi ve ilişkilerin ne şekilde devam ettiğini ve değiştiğini bilmek oldukça önemlidir. Bu çalışmada Osmanlı Devletinin Kültürel ve İktisadi yapısının etkileşimi ve zamanla uğradığı değişimi elimizden geldiğince anlatmaya çalıştık. Umarım tarihe duyulan ilginin her geçen gün arttığı günümüzde, gelecek nesillere Türk- Macar gerçek tarihi bilgilerin öğretilmesinde bir nebze de olsa katkı sağlamış oluruz.

KAYNAKÇA

- Baştav, Ş. (2001), *Tarihte Türk-Macar Münasebetleri ve Macar Türk Akrabalığı*, Tarih ve Toplum: Kavimler Göçünden 1956 Halk Ayaklanmasına, Macaristan, 36 (1215), 59-65.
- Baştav, Ş. (1999), *Türk-Macar Münasebetlerinde Hungarolojinin Yeri*, Türk-Macar Münasebetleri, Türk-Macar Dostluk Derneği Yayınları No:5, Ankara, s. 4.
- Batari, F. (1994), *Oszman-török szövegek* (Osmanlı Halıları); Keszthly-Budapest.
- Beldiceanu, N. (1995), "Osmanlı İmparatorluğu'nun Örgütü (XIV-XV. Yüzyıllar)", Mantran (ed.), *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi - I: Osmanlı Devletinin doğuşundan XVIII. yüzyılın sonuna*, İstanbul, Cem Yayınevi, s.145-170. Bosna- Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği Bülteni (1996), Sayı 1, İstanbul, afm Yayım Tanıtım.
- Bilge, S. M. (2010), *Osmanlı'nın Macaristanı*, Kitabevi, İstanbul.
- Dávid, G. (2002), "Osmanlı Kültürünün Macaristan'daki Yayılışı ve Etkisi", *Bilig*, (Sayı. 20), s. 89-99.
- Eren, H. (1998), *Türklük Bilimi Sözlüğü/1. Yabancı Türkologlar*, TDK Yayınları, Ankara.
- Fekete, L. (1949), "Osmanlı Türkleri ve Macarlar (1366-1699)", *Bellekten*, C. XIII, (S. 52), s. 663-743.
- Geza D. (2003), "Macaristan", *İslam Ansiklopedisi*, C. 27/1, s. 292-293.
- Glück, H. (1970), *16.-18. Yüzyıllarda Saray Sanatı ve Sanatçılarıyla Osmanlıların Avrupa Sanatları Bakımından Önemi*, (Çev. A. Cemal Köprülü), Ankara: Eski Türk Sanatı ve Avrupa'ya Etkisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Olgun H. (2007), *Reform*, *İslam Ansiklopedisi*, C. 34/1, s. 534.
- Hazai, G. (1963), *Tarih Boyunca Türk-Macar Bağları*, Budapest.
- İnalcık, H. (1994), "An Economic and Social History of the Ottoman Empire", Vol. 1, 1300-1600, Cambridge, Cambridge University Press.
- Kahraman S.A (2010), *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Yapı Kredi Yayınları, 6. Kitap, C. 1, İstanbul.
- Mária N. (1990), "Türklüğün Bir Kolu Olarak Macarlar veya Türk-Macar Kardeşliği-Akrabalığı ve Tarihsel İlişkiler Üzerine", *Çeşitli Türk Toplulukları Arasındaki Dil ve Kültür Bağı Sempozyumu*, 5-6 Ekim, Kıbrıs Araştırma Merkezi, Lefkoşa, s.9.
- Namal, Y. (1989), "Türk Kültür Etkisinin Macar Dilindeki Yansımaları", IX. Türk Tarih Kongresi, TTK, C. III, (21-25 Eylül 1981), Ankara, s.1223-1225.
- Namal, Y. (1878-1920), *Macaristan ve Ermeni Meselesi*, Truva Yayınları,
- Nygrg, M. T. (2004), "Oldukça Uzak Geçmişten Başlayarak 1996'ya Kadar Tarih Boyunca Türk-Macar İlişkilerine Kısa Bir Bakış", *Türk Dünyası Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (Sayı:149), s.213.
- Öztürk, A. (2002), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Macar Mülteciler Konusundaki Tavrı*, Doğumunun 200. Yıldönümünde Lajos Kossuth, 1848-1849 Macar Özgürlük Mücadelesi ve Osmanlı Macar İlişkileri Sempozyumu, Kütahya, 85-103. İstanbul 2010.
- Takáts, S. (1970), *Macaristan Türk Âleminde Çizgiler*, (Çev. S. Karatay), İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1. Baskı.

Uçan, A. (2005), *Türk- Macar- Kültür/ Müzik İlişkilerine ve Türk-Macar Karşılaştırmalı Halk Müziği Araştırmalarına Genel Bir Bakış*, Türk- Macar Halk Müziğinin Karşılaştırmalı Araştırması, Macaristan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliğinin Karşılaştırmalı Araştırması.

Yıldırım, V. *XIX.Yüzyıla Kadar Macar Edebiyatında Türkler*, Web: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1029/12467.pdf>. adresinden 15 Mart 2018’te alınmıştır.

Zrínyi, M.(1995), *Zrínyi Miklós összes versei*. Budapest: Unikornis Kiadó.